



# SINJSKA ALKA

1715. - 2015.

Programska

knjižica

Viteškog

alkarskog

društva

u prigodi

300. obljetnice

Alke

čudesne

obrane

Sinja

**Nakladnik**

Viteško alkarsko društvo Sinj

**Za nakladnika**

Stipe Jukić

**Priredili**

Josip Dukić i Ivan Nasić

**Lektura**

Niveska Juraga-Kovačev

**Fotografije**

Arhiv VAD-a,

Fundacija Sa Sartiglia,

Josip Dukić, Daniel Rafaelić,

Mate Akrap, Ante Botić,

Filip Ratković

**Grafičko oblikovanje**

Neven Marin

**Naslovница**

Kažimir Hraste

**Tisak**

Dalmacija papir, Split

**Naklada**

1500 primjeraka

ISBN: 978-953-98442-3-1

CIP zapis dostupan u računalnom  
katalogu Sveučilišne knjižnice u Splitu  
pod brojem 150910066



# SINJSKA ALKA

1715. - 2015.

Programska

knjižica

Viteškog

alkarskog

društva

u prigodi

300. obljetnice

Alke

čudesne

obrane

Sinja

Josip Dukić i Ivan Nasić

(Priredili)



## **PRIGODNA RIJEČ**

U kolovozu 2015. godine održat ćemo 300-tu Alku. Pod pokroviteljstvom Hrvatskog sabora obilježit ćemo tri stoljeća od čudesne obrane Sinja. Sloboda spada među najveće ljudske vrijednosti i za njezino očuvanje ni jedna cijena nije prevelika. Znali su to naši pradjedovi u kolovozu 1715., kada se njih 600-700 suprotstavilo sili od 60 tisuća osmanlijskih osvajača. Izdržali su moleći se svojoj nebeskoj Majci i ostali svoji na svome.

U čast te slavne pobjede utemeljili su Sinjsku alkiju, koja je prerasla u sinjski, cetinski i svehrvatski simbol viteštvu i slobodarstva, domoljublja, rodoljublja i bogoljublja, što se dokazalo i u Domovinskom ratu. Trajno je geslo: Nikada tuđe, ali nikome svoje. Takvu Alku UNESCO je uzdigao na razinu svjetskog spomenika nematerijalne kulturne baštine.

Odajući počast našim očevima, djedovima i pradjedovima što su nam predali Alku kao najdragocjenije naslijeđe, našoj generaciji pripala je čast da proslavimo jubilej kakvim se rijetki na svijetu mogu podićiti. Slavlje pripremamo u zajedništvu s civilnim i crkvenim vlastima u Sinju, a kroz Počasni odbor u kojem se nalaze najistaknutiji predstavnici državnih, crkvenih, znanstvenih i kulturnih institucija, 300-ta obljetnica čudesne obrane Sinja dobila je i nacionalno značenje. Idući ususret izuzetnom jubileju, Viteško alkarsko društvo postavilo je sebi velike zadaće, koje će, više je nego sigurno, uspješno ostvariti uz svesrdnu pomoć Grada Sinja i ostalih gradova i općina Cetinske krajine, Splitsko-dalmatinske županije, Vlade i prijatelja Alke iz zemlje i inozemstva. S njima u zajedništvu održat ćemo jubilarnu 300. Sinjsku alkiju u kolovozu 2015. godine.

Stipe Jukić, dr. med.  
predsjednik VAD-a



## UVOD

Jedan od najpoznatijih živućih Sinjana, pjesnik, esejist, književni prevoditelj i novinar, Marko Grčić, u svom uspomenskom ogledu ili zapisu *Cetinska krajina kao Arkadija*, poslanom za Zbornik radova prvog triljskog simpozija, održanog 2010. godine, stručno opisuje u čemu je specifična razlika između Sinja i Cetinske krajine naspram ostatka Dalmatinske zagore s kojom ih inače povezuju mnoga zajednička obilježja. Tu su identitetsku razliku, po piščevom mišljenju, uobličili sljedeći čimbenici: trauma jednokratnog masovnog preseљenja pučanstva s turskih spahiluka u Bosni na područje Cetinske krajine 1687. godine; neprijateljstvo Turskoga Imperija s kojega su otisli u zbjeg; negostoljubivost, pa i mentalitetno prezrijev neprijateljstvo Splita i drugih primorskih gradova u njihovu novom susjedstvu na području Mletačke Republike; ratna kriza i, konačno, pobjeda nad turskom vojskom za opsade 1715. te kao posljedica izdizanje obrambenih mehanizama dvaju simbola koji djeluju i danas: na području religioznosti Čudotvorna Gospa Sinjska, a na svjetovnom polju Sinjska alka. Kult Gospe i Alku zajednički su uspostavili sinjski franjevci i mletačke vlasti, čime je stvoren temelj, po mnogočemu, specifičnog kolektivnog identiteta cijele Cetinske krajine.

U procesu stvaranja kolektivnog identiteta, Sinjska alka zauzima posebno mjesto, a zbog svojih povijesnih, kulturnih, etnografskih i drugih specifičnosti dobila je niz vrijednih priznanja. Po međunarodnim mjerilima, 1979. proglašena je pokretnim spomenikom kulture



### Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage

The Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage  
has inscribed

#### *The Sinjska Alka, a knights' tournament in Sinj*

on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity  
upon the proposal of Croatia

Inscription on this List contributes to ensuring better visibility of the intangible cultural heritage  
and awareness of its significance, and to encouraging dialogue which respects cultural diversity

Date of inscription

16 November 2010

Director-General of UNESCO

*Lise Baumer*

Povelja UNESCO-a za Sinjsku alkiju, 16. 11. 2010.

najviše kategorije, 16. studenoga 2010. uvrštena je na UNESCO-v popis spomenika nematerijalne kulturne baštine čovječanstva, a 2012. proglašena je najboljom kulturnom manifestacijom u Hrvatskoj.

Pripremajući se za 300. obljetnicu čudesne obrane Sinja od osmanlijske vojske (1715. - 2015.), a shodno tome i Alke, koja se prema tradiciji počela trčati odmah nakon te pobjede, vodstvo Viteškog al-karskog društva na čelu s dr. Stipom Jukićem, zahvalno Čudotvornoj Gospi Sinjskoj pod čijom se nebeskom zaštitom Alka održava, odlučilo je na primjeren način brojnim projektima promovirati Alku, ali i prisjetiti se te velike i važne pobjede kako za cetinski kraj tako i za cijelu Hrvatsku.

Sinjski Grad



## CETINOM UZVODNO

U srednjoj Dalmaciji, na prostoru oko gornjeg i srednjeg toka rijeke Cetine, od izvora rijeke do ulaza u kanjon ispod Trilja, nalazi se šest upravnih jedinica. To su gradovi Vrlika, Sinj i Trilj te općine Hrvace, Otok i Dicmo. Grad Vrlika obuhvaća sjeverni dio spomenutog toka i graniči s gradom Kninom. Na sjeveroistoku su planine Dinara i Kamešnica, na kojima je državna granica s Bosnom i Hercegovinom, na jugoistoku su mjesta pod upravom Grada Trilja koja graniče s područjem općine Cista Provo i Gornjim Poljicima, a na zapadu su mje-



sta u sastavu općine Dicmo, grada Sinja i općine Hrvace koja graniče s područjem općina Dugopolje, Klis i Muć.

Na području pod upravom Grada Vrlike nalaze se naselja Garjak, Ježević, Koljane, Kosore, Maovice, Otišić, Podosoje, Vinalić i Vrlika. Pod upravom Grada Sinja su naselja Bajagić, Brnaze, Čitluk, Glavice, Gljev, Jasensko, Karakašica, Lučane, Obrovac Sinjski, Radošić, Sinj, Suhač, Turjadi i Zelovo. Po svojoj ukupnoj površini Grad Trilj je druga jedinica lokalne samouprave u Splitsko-dalmatinskoj županiji, iako se po gustoći stanovništva smatra rijetko naseljenim područjem. Na području pod upravom tog grada nalazi se 26 naselja. To su: Bisko, Budimir, Čačvina, Čaporice, Gardun, Grab, Jabuka, Kamensko, Košute, Krivodol, Ljut, Nova Sela, Podi, Rože, Strizirep, Strmendolac, Tijarica, Trilj, Ugljane, Vedrine, Velić, Vinine, Vojnić, Voštane, Vrabač i Vrpolje.

Općina Hrvace obuhvaća naselja: Dabar, Donji Bitelić, Gornji Bitelić, Hrvace, Laktac, Maljkovo, Potravlje, Rumin, Satrić, Vučipolje i Zasiok. Naselja u Općini Otok su: Gala, Ruda, Udovičići i Otok, a u Općini Dicmo Ercegovci, Kraj (općinsko središte), Krušvar, Osoje, Prisoje, Sičane i Sušci.

Sva navedena mjesta razdvaja i mostovima spaja rijeka Cetina, koja izvire na nadmorskoj visini od 385 m u sjeverozapadnim obroncima Dinare u blizini sela Cetina, 7 km sjeverno od Vrlike. Izvor rijeke dubok je preko stotinu metara. Rijeka je duga 105 km, a ulijeva se u Jadransko more kod Omiša. Cetina veže Hrvatačko i Sinjsko polje i napaja se vodama iz Livanjskog i Duvanjskog pa čak i Kupreškog i Glamočkog polja. Blizu Vrlike nalazi se Peručko jezero, umjetno stvorenno branom na Cetini 25 km nizvodno. Cetina je, osobito njezin do-

Izvor Cetine





Tok Cetine

nji tok, zbog relativno velikog pada u visini iskorištena za izgradnju nekoliko značajnih hidroelektrana (HE Peruća, HE Orlovac, HE Đale, HE Zakučac i HE Kraljevac). Na prostoru gornjeg i srednjeg toka Cetine postoje i druge manje rijeke: Ruda, Grab, Ovrlja, Kosinac i Rumin.

Klimatske prilike gornjeg i srednjeg toka rijeke Cetine rezultat su položaja između Primorja i planinskog zaleđa. Klimu oblikuju planine Kamešnica, Dinara, Svilaja i Mosor. Općenito govoreći, prevladava kontinentalna klima s elementima submediteranske. Takva klima i razne petrografske osobitosti utjecale su na hidrografiju kraja, bogatog nadzemnim i podzemnim vodama, a pogodan geostrateški položaj i plodno polje bili su ključni za razvoj života na tom prostoru, koji se može pratiti od srednjeg kamenog doba (9000. godina pr. Krista) sve do danas. U blizini današnjeg sinjskog Grada, na značajnom uzvišenju koje dominira Sinjskim poljem, pronađeni su ulomci kamenog i kremenog oruđa i oružja iz mlađeg kamenog doba ili eneolitika (o. 6000 pr. Kr. - 2500 pr. Kr.). Arheolozi su na temelju nalaza potvrdili postojanje cetinske kulture ranoga i srednjega brončanog doba (1800. - 1500. pr. Krista). Najveći doprinos otkrivanju i proučavanju te kulture dao je Ivan Marović. O ilirskoj prisutnosti uz Cetinu pisao je poznati arheolog Branimir Gabričević, a najbolji poznavatelj cetinske prošlosti, Sinjanin Ante Milošević napisao je kapitalno djelo Arheološka topografija Cetine, u kojem je donio popis svih poznatih arheoloških lokaliteta gornjeg i srednjeg toka Cetine. Valja istaknuti da je korito rijeke Cetine najvažnije nalazište s proizvodima delmatske kulture. Spomenutim stručnjacima svakako treba pridružiti još jednog poznatog Sinjanina, arheologa Stjepana Gunjaču koji je



Ilirske stele iz sinjske Ruduše

svojim svestranim radom zadužio cetinski kraj. Najvrjednije rade o novijoj prošlosti gornjeg i srednjeg toka Cetine objavili su samozatajni stručnjaci Šime Jurić, klasični filolog, bibliotekar i bibliograf i Josip Ante Soldo, učeni franjevac i dobri duh Sinja.

Na zavjetnom žrtveniku pronađenom ispod zidina sinjskog Grada sačuvan je podatak o etnonimu Osinijati, koji su živjeli uz rijeku Cetinu. Natpis upotpunjen glasi: *Bogu najboljemu i najvećemu i dobrom duhu zaštitniku Osinijata Publije Rapidije stjegonoša kohorte (?) postavi.* Uz spomenuti natpis valja izdvojiti i nadgrobne spomenike iz sinjske Ruduše, podno starog Grada, na kojima je sačuvano nekoliko delmatskih imena.

Rimljani su slomivši otpor Delmata 9. godine poslije Krista zagospodarili cetinskim područjem, osnovali nekoliko naselja na ilirskim

Rimski logor VII. legije na Gardunu



temeljima i povezali ih cestama. Najpoznatija arheološka nalazišta iz rimskog razdoblja u blizini današnjeg Sinja i Trilja su Aequum (danasm Čitluk), nekad veteranska kolonija i *Tilurium* (danasm Gardun), jedan od dva logora rimske legije provincije Dalmacije. U Tiluriju je bora-vila VII. rimska legija i VIII. dobrovoljačka kohorta. Na mjestu današnjeg Trilja, uz most preko rijeke Cetine (ant. *Hippus*), bilo je u antičko doba manje naselje *Pons Tiluri*. Od spomenika koji su pronađeni na tim lokalitetima ističu se ki, glava Herakla, vjerovatno cara Klaudija, skulptura Fortune, skulptura zaštitnice vraćanja božice Hekate, kip Dijane, ulomak spomenika s prikazom od Rimljana pokorenih domorodaca Ilira i brojni epigrafički spomenici.

Najstariji kršćanski nalazi s kraja V. i početka VI. stoljeća potječu iz nekoliko mjesta cetinskog kraja: Kijeva, Koljana Gornjih, Otišića, Vučipolja, Potravlja, Otoka, Gale, Graba, Trilja, Brnaza i Sinja. Od izuzetne je važnosti isprava bizantskog cara Justinijana (527.-565.), kojom on sv. Benediktu i samostanu na Monte Cassinu daruje neke posjede u Dalmaciji, među kojima je i *Pontem Ciluri*. U jednoj ispravi iz VII. ili možda VIII. st. spominju se *Asinium*, *Tilurium* i jedan neidentificirani grad. Taj podatak je dodan oporuci nepoznatog oporučitelja kojim se nalaže crkvama pod utvrđama u zaleđu Salone da daju sto solida za svjetiljke u tamošnjim crkvama te za siromahe i crkvenu opremu.

U blizini izvora rijeke Cetine nalazi se starohrvatska crkva sv. Spasa iz IX. stoljeća. Iako je u ruševnom stanju, riječ je o jednom od najbolje očuvanih spomenika ranosrednjovjekovnog sakralnog graditeljstva u Hrvatskoj. Dao ju je podići župan Gastika, najvjerojatnije za vrijeme vladavine kneza Branimira, kao znak sjećanja na svoju majku i sinove. Oko crkve je pronađeno preko 1000 starohrvatskih grobova s bogatim arheološkim nalazima. Prvi pisani spomen crkve sv. Spasa nalazi se u zaključcima Splitskog crkvenog sabora iz 1185. godine.

Za proučavanje cetinske prošlosti vrlo su vrijedni podatci iz X. st. o cetinskim župama koje je Splitska nadbiskupija zbog određenih prisizanja željela zadržati za sebe, te izvor iz XII. st. kojim papa Celestin III. podjeljuje splitskom nadbiskupu Petru palij i utvrđuje opseg njegove nadbiskupije, u koju ulaze i *parochias Cetine* - cetinske župe.

Važnu ulogu u povijesti cetinskog kraja imali su franjevci koji su pristigli u Sinj pod okriljem Ivaniša Nelipića. Oni su uz blagoslov pape Inocenta VI. podigli samostan i crkvu sv. Marije na prostoru koji se zove Kula, na kojem se danas nalazi vojarna Petar Berislavić. Samostan je 1457. postao sjedište Cetinske kustodije, kojoj su pripadali samostani Cetine, Vrlike, Knina, Skradina, Visovca i Klisa. Kada su Turci 1490. spalili samostan i crkvu, papa Inocent VIII. je 23. travnja



Starohrvatska crkva sv. Spasa iz IX. st.

1492. uputio pismo poljičkom knezu Žarku Dražojeviću da se obnovi crkva *ispod bedema grada Vsinja*.

Od srednjeg vijeka do danas područjem gornjeg i srednjeg toka Cetine gospodarili su razni hrvatski velikaši, Mađari, Turci, Venecijanci, Austrijanci i Francuzi, a skoro cijelo XX. st. taj prostor bio je u sastavu Kraljevine Jugoslavije, zatim Nezavisne Države Hrvatske i komunističke Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Tako je bilo sve do 1991., kada je uspostavljena demokratska Republika Hrvatska.

Imajući u vidu koliko je bogata i raznovrsna prošlost cetinskog kraja, a držeći se zadane teme, istaknut ćemo samo jedan ključan događaj iz cetinske prošlosti. Riječ je o slavnoj i čudesnoj pobjedi nad osmanlijskom vojskom pod Sinjem u kolovozu 1715. godine. Ta pobjeda omogućila je novi početak narodu koji se nakon dugih lutanja nastanio uz Cetinu - i tu ostao!

# OPSADA SINJA 1715. GODINE

Početkom 16. stoljeća osmanlijski osvajači zauzeli su cetinski kraj. Prije zauzimanja Sinja franjevci su napustili grad i sa sobom ponijeli brojne arhivske dokumente, među kojima je bio i pergamenSKI kodeks Biblije iz 14. stoljeća. Odnijeli su ga na Trsat, a danas se nalazi u Madridu. Cetina je pod turskom upravom bila preko 150 godina. Mletačka Republika preotela je turskoj vojsci najprije Klis 1648., a zatim i Sinj 1686. godine. Bilo je to tri godine nakon turskog poraza kod Beča 1683. godine. Turci su pokušali preoteti Sinj 1687., ali bezuspješno. Nakon toga, uslijedile su masovne seobe u cetinski kraj.

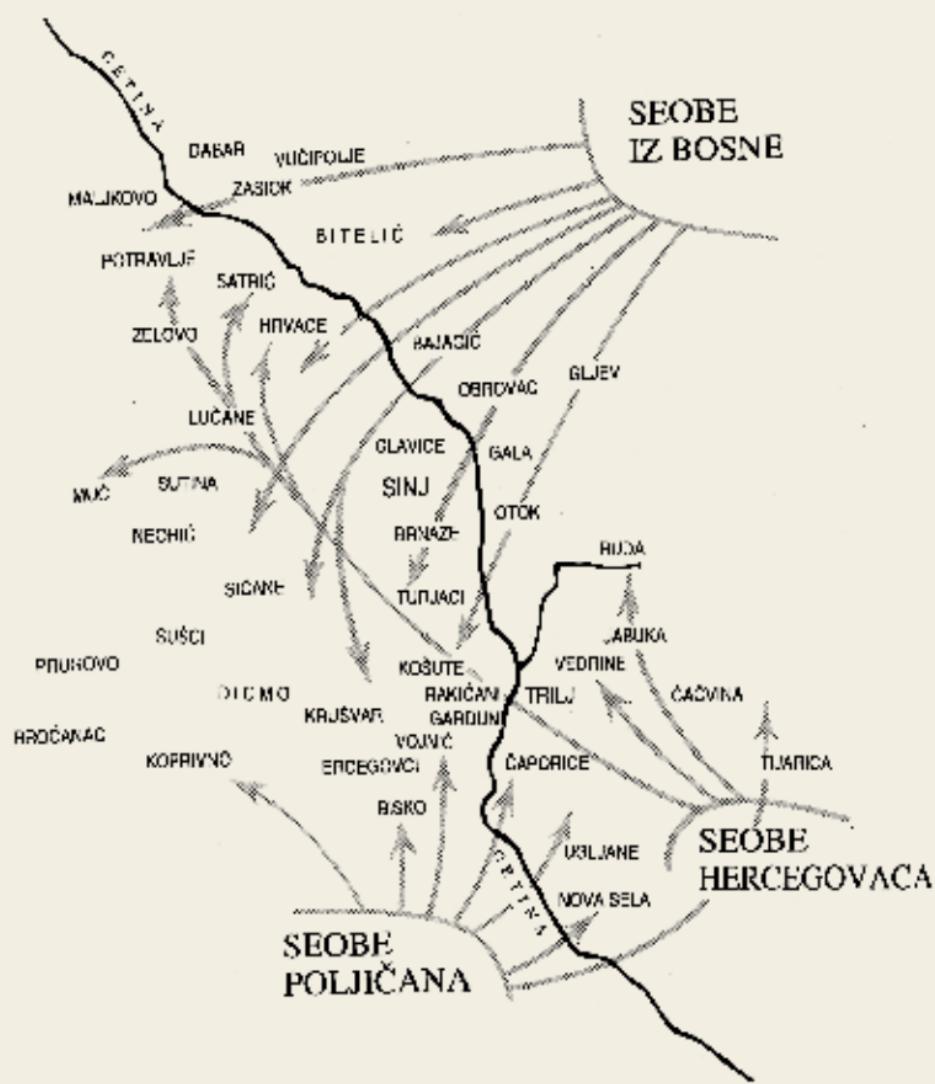
Najmasovnija seoba bila je 1687. pod vodstvom franjevaca iz samostana Rame. Razdoblje mira trajalo je sve do 1715. kada je turska vojska doživjela konačan poraz i zauvijek napustila cetinski kraj.

Kako o opsadi Sinja 1715. nije sačuvano mnogo izvirne građe, ono što se sačuvalo zасlužuje posebnu pažnju. Od važnijih izvora izdvajamo Dnevnik opsade, pismo splitskog nadbiskupa Stjepana Cupillia papi Klementu XI. te proglaši naredbu dalmatinskog providura Anđela Ema nakon obrane Sinja.

Dnevnik opsade Sinja napisan je na talijanskom jeziku, a glasi *Gioriale del blocco et assedio de' Turchi alla fortezza di Sign ch'incominciò li 23 luglio 1715., tj. Dnevnik turske opsade Sinja započete 23. srpnja*



Opsada sinjskog Grada 1686.



Seobe u cetinski kraj nakon 1686.

1715. godine. Rukopis se čuva u Arhivu sinjskog samostana (fasc. XIX., br. 40) i nije datiran. Talijanki tekst objavljen je u splitskom časopisu *Bullettino di archeologia e storia dalmata*. Autori prijevoda na hrvatski jezik su fra Ivan Marković i fra J. A. Soldo.

Dnevnik opsade obuhvaća razdoblje od 24. srpnja do 15. kolovoza 1715. godine. U njemu se navodi podatak dobiven 30. srpnja od jednog zarobljenog Turčina da je 60 000 tisuća turskih vojnika stiglo u Cetinsku krajinu. Konjanici su stigli 24. srpnja preko Prologa. Dan poslije popalili su kuće i pljačkali sve do Dicma. Tatarski konjanici, sejmeni i spahije stigli su 27. srpnja. Tatarski konjanici pljačkali su po okolici, sejmeni i spahije opustošili su Otok. Nadalje, 28. i 29. srpnja konjanici su nastavili paliti i pljačkati po Cetinskoj krajini. Veći dio konjanika otišao je 31. srpnja u osvajanje vrličke i drniške tvrđave. Vrliku su osvojili, vojničku posadu su poštovani, a ostale pobjijali. Drniš nisu uspjeli osvojiti. Izgubili su 600 ljudi i odustali od osvajanja.

Turska vojska prešla je Cetinu 5. kolovoza, a dan poslije utaborili su se oko sinjskog Grada. U tvrđavi je od svećenika bio don Ivan Filipo-

vić-Grčić i franjevci sinjskog samostana pod vodstvom fra Pavla Vučkovića. Oni su u crkvu, koja se nalazila usred tvrđave, izložili Gospinu sliku i pred njom se molili za nebesku pomoć. Susret predstavnika jedne i druge strane dogodio se 7. kolovoza. U ime mletačke strane bio je poslan don Ivan. Turski predstavnici su mu predali četiri lista, od kojih je onaj na talijanskom pročitan. Turci su tražili predaju grada, u protivnom da će ga uništiti, a posadu na kolce nabiti. Don Ivan je vratio listove i uskoro je započeo rat. Istog dana, turska vojska popalila je kuće u podnožju grada i započela praviti opkope oko grada. Grad je napadnut topovima 8. kolovoza. Istoga dana Turci su zapalili i dvije crkve. Od 9. do 13. kolovoza grad je bio gotovo uništen. U praskozorje 14. kolovoza navalili su pješaci, konjanici i čete iz pričuve. U zoru 15. kolovoza vojska se povukla u Livno.

Po riječima kroničara sinjske opsade turska vojska je od spuštanja u Cetinu preko Prologa 24. srpnja do 15. kolovoza izgubila više od 10 000 ljudi. Gubitak na mletačkoj strani bio je znatno manji. Navodi se da su ubijeni pukovnik Sentiler, inžinjer D'Andres, poručnik kapelatā Šurić i fra Stjepan, kapelan providura. Poginulo je 35 vojnika, a 46 ih je ranjeno.

Dana 9. kolovoza 1715., kada je Sinj bio gotovo razrušen, splitski nadbiskup Stjepan Cupilli nalazio se u Dicmu, odakle je poslao pismo papi Klementu XI. u kojemu ga moli za pomoć u molitvama, oprostima, novcu i ljudstvu. Pismo je objavljeno u djelu *Illyricum sacrum*, a donosim ga u prijevodu J. A. Solde: *"Po milosrđu Gospodnjem nismo uništeni od turskih napadaja. Nevolje i teškoće odasvud nas opkoljuju. Bijes Turaka opsjeda sinjsku tvrđavu i opijen prekomjernom obiješću ne prestaje mahnitati. To je gorčina moja najgorča: uz nemire sam, Sveti Oče, ali ne zbumen: mačevima bezbožnih Turaka odasvud sam"*



Opsada sinjskog Grada 1715.



Splitski nadbiskup S. Cupilli kruni Gospinu sliku

*napadan i izmučen gotovo do smrti, uzdižem ufanje svoje Njemu, koji mislim da je, ispitujući pravedno dubinu moje duše, sve ovo (priupustio) radi mene grješnika. O da sve mogu u Njemu koji me krijepi; o da prihvatom primjere strpljivosti i primjere velikosvećeničke postojanosti. Tvoja je dužnost, Sveti Oče, po božanskoj službi biti s izmučenima.*



Čudotvorna Gospa Sinjska bez krune



Čudotvorna Gospa Sinjska s krunom i zavjetnim darovima

*Pruži, dakle, vjernim kršćanima pomoći svoje moći koliko s molitvama i oprostima, toliko s novcima i s ljudstvom; naime, ožalošćenima si tjesitelj pomažući svima u nevolji; dužnost ti je utješiti blagošću očinskog srca mene i moje uz nemirene vjernike u biskupiji. U ovoj hladnoj zimi naših nevolja daj da se tvoje cvijeće i pomoći tvoje moći odmah pokažu na zemlji našoj i neka procijetaju vinogradi naši, neka se razliju u ugordan miris. Bog neka učini da cvijeće tvoje u Dalmaciji doneše ploda; neka se milost Klementa meni i kršćanskom puku i sinjskoj tvrđavi i očinska pomoći sinjskom narodu pretvorи u veselje, a Turcima neka doneše poraz i propast. Neka bude Gospodin Bog uz tvoje želje koji u svojoj ruci drži tvoje srce; a tebe, Sveti Oče, moju nadu u danima moje žalosti, neka sačuva jaka na utjehu ožalošćenih. To želi, vezan ljubavlju, svladan dobročinstvom, prostrt pred tvojim svetim nogama, tužan i žalostan ponizni sluga tvoje svetosti Stjepan, splitski nadbiskup."*

Dalmatinski providur Anđelo Emo izdao je 16. kolovoza za cijelu provinciju proglaš u kojem stoji da je Bog počeo: "dokazivati svoju svetu zaštitu ovoj provinciji oslobođivši prošle noći, na dan Uzašašća Djevice, veoma važnu tvrđavu Sinj, izmučenu veoma krvavom opsadom od ogromne turske vojske." Providur je obznanio i naredbu da se u slavu

pobjede održje službe Božje uz *Te Deum - Tebe Boga hvalimo* i pucanje topova. Tako je u Splitu istoga dana održana svečana procesija od crkve Gospe od Pojišana do katedrale. Na prolazu uz obalu čula se paljba topova sa galija i drugih brodova usidrenih u luci. U katedrali je služena sv. misa i ispjevan je *Te Deum*. Nakon obreda nadbiskup je krenuo u Sinj. Zaustavio se u Klisu gdje je općem providuru čestitao na pobjedi, a u nedjelju, 18. kolovoza, stigao je u sinjski Grad u kojem je odslužio sv. misu i održao zahvalni govor.

Godinu dana poslije u znak zahvalnosti Gospo, čija je slika sve vrijeme opsade bila u tvrđavi, kamo je bila prenesena iz franjevačkog samostana podno grada da je Turci ne oskvru, branitelji sinjskog Grada i franjevci dali su izraditi zlatnu krunu kojom ju je splitski nadbiskup S. Cupilli svečano okrunio 1716. godine. Na njezinom dnu je upisano: IN PERPETUUM CORONATA TRIUMPHAT – ANNO MDCCXV, tj. Zauvijek okrunjena slavi slavlje – 1715. Otada, svake godine 15. kolovoza na dan Velike Gospe slijevaju se rijeke hodočasnika u grad Sinj svojoj Nebeskoj Majci...



Velika proslava u prigodi 200. obljetnice doseljenja (1687. -1887.)

## SINJSKA ALKA

Zahvaljujući Š. Juriću prošlost Sinjske alke, osobito ona starija, postala je dostupna znanstvenoj, ali i ostaloj javnosti. On je prvi u svojoj knjizi *Dokumenti i književna građa o Alki* (Split, 1988.) na jednom mjestu objavio vrlo dragocjeno gradivo o Alki, čime je budućim generacijama znatno olakšao istraživanje te teme, ali ih i obvezao da na tom putu nastave s radom. Svoj doprinos proučavanju Alke dala je Ana Marija Vukušić s Instituta za etnologiju i folkloristiku objavom knjige *U sridu: sjećanje, pamćenje i život Alke*. Knjiga je predstavljena



Alkarska povorka

u Alkarskim dvorima 1. kolovoza 2013. godine. U priremi je i knjiga Ivana Kozlice *Alka i politika*, koja uskoro ide u tisk.

Prema M. Grčiću, Sinjska alka je sa svojom tristogodišnjom, praktički neprekinitom, autentičnom tradicijom jedinstvena u cijeloj Europi. Ona je dio europske tradicije osvremenjenih viteških turnira, koji



Trčanje Alke

su postepeno nestali. U svojoj biti riječ je o viteškom, vojničkom natjecanju u gađanju kopljem u malen obruč s konja u punom galopu. Alka je istodobno *lokalna*, *nacionalna* i *europska* viteška igra. *Lokalna* je zato što čuva ratničke tradicije svijeta unutarnje Dalmacije i slavi konkretnu pobjedu; *nacionalna* zato što je, zahvaljujući modernim medijima, postala jedan od važnih nacionalnih simbola prošlosti hrvatskoga naroda u njegovoј stoljetnoј borbi za slobodu; *europska* je zato što u sebi povezuje iskustva *suživota* domaćega stanovništva u sastavu tadašnjih velikih političkih sustava u kojima je hrvatski narod živio: Mletačke Republike, Napoleonove Ilirije, Austrougarske Monarhije, Kraljevine Jugoslavije, SFRJ, sve do moderne Republike



Alkari i alkarski momci

Hrvatske, punopravne članice Europske unije. Zahvaljujući svojoj vrijednosti, ona je u svim tim državnim formacijama bila *državna ustanova*, a ne puka lokalna folklorna priredba.

Sinjska alka, nadalje, u sebi za razliku od drugih sličnih, odavno izumrlih, konjaničkih natjecanja sadrži *urbanu i ruralnu* komponentu. Alkari (natjecatelji i dio pratnje) su urbana, vojnički stilizirana pojava iz XVIII. stoljeća. Alkarski momci (i dio pratnje) ruralna su pojava i odjeveni su u tradicionalne lokalne seljačke nošnje. Tako Alka u svom *alkarskom* segmentu čuva spomen na domaću i mletačku vojnu aristokraciju, dok *alkarski momci*, kao pješaci, čuvaju spomen na domaće pomoćne postrojbe u ratovima protiv Turaka. Ona, dakle, sadrži *aristokratski i pučki* (narodni) element.

Prije samog alkarskog nadmetanja zadivljujući je prizor vidjeti povorku sastavljenu od vojvode, čete alkara, čete momaka i pratnje. Svi alkari jašu na konjima, a momci i ostali dio pratnje idu pješice. U viteškom alkarskom natjecanju sudjeluju samo alkari kopljanci, a slavodobitnik je onaj koji iz tri trke gađanjem u alkiju sakupi najviše *punata* (bodova). Sama alka je željezni kolut (od arap. *balqa* = kolut) koji se sastoji od dva koncentrična obruča spojena s tri željezne prečke na način da međuprostor dijele u tri jednakih dijela. Pogodak u malo srednji kolut donosi 3 *punta*, u gornji pregradak 2, a pogodak u jedan od dvaju donjih pregradaka po 1 *punat*. U slučaju da dva ili više alkara i nakon trke imaju isti broj *punata*, vrši se pripetavanje.

Postoji i presedan za slučaj da alkari kopljjem odbije alkiju s držača, uhvati je u letu i nabije na koplje, pripisuje mu se tada broj pogodenih punata plus još tri puncta. Slavodobitnik Alke je bogato nagrađen, a Sinjani i narod Cetinske krajine do sljedeće Alke slave ga kao svoga najodlučnijeg junaka i viteza.

Najstariji dokument o Alci potječe iz 1784. godine. Obično se Alka trči jednom u godini, a rijetko u važnim prigodama i dva puta. Datum trčanja se kroz povijest mijenjaо. Statutom iz 1902. određeno je da se trči u kolovozu. Od samog početka, Alka je vezana uz Čudotvornu Gospu Sinjsku, čijoj su milosti branitelji pripisali pobjedu nad Osmanlijama. Tako je bilo sve do završetka Drugog svjetskog rata, kada joj je komunistička vlast oduzela sve vjerske komponente.



Pogodak u sridu



Alkarska povorka i sinjski samostan

## ALKAR

Igor Šipić

Dadoše mi pravo dadoše koplje  
A dvojim hoću li u sridu il' bar  
U dva, u jedan...

Ti si Sin svog Oca, ja sin svog oca  
Tko je onda prodao temelje kuće  
Počupao perje rastrgnuo meso  
Razbacao kosti ako nije sin svog oca

Tko ako ne unuci, sinovi ove zemlje  
Menadžmenti, brendovi, frendovi...

Brijestovi zemljaši rađaju drugdje.  
Upoznaj sinove Umoka Koljnofa  
Vedešina Židana... upoznaj brata  
Od Priske Unda Kisega Šoprona...

*(Daj, da verujemo, ima još  
Človik, človik, ČLOVIK, človik, človik  
Miesta na vuoj raščihanoj,  
Pogaženoj, potrapljenoj, raskoljenoj  
ZEMLJI, zemljii, zemljii, zemljii, ZEMLJI.  
Predobri Stvoritelj, ustani med nami!  
Aš teška je duša naša,  
Teško je tielo naše...)<sup>1</sup>*

Upoznaj slabašan suhi list  
Vjetar ga lako poneše  
Nikada više neće biti drvo

<sup>1</sup> Matilda Bölcs, (I)ako sloboda / Ha(bár) a szabadság, (Budapest, 2006.)



# **PROGRAM VITEŠKOG ALKARSKOG DRUŠTVA**

Viteško alkarsko društvo već nekoliko godina intenzivno se priprema za 300. obljetnicu čudesne obrane Sinja i Alke. Sveukupno, sav program ostvaruje se kroz dvadeset raznovrsnih projekata. To su:

1. dječji likovni, literarni, glazbeni i foto natječaji na temu Alke
2. izrada alkarskih suvenira
3. objava poštanske marke
4. izrada zlatnog i srebrnog kovanog novca
5. suradnja s umjetnicima
6. alkarske filmske večeri
7. snimanje igrano-dokumentarnog filma o Alki
8. sjećanje na važne događaje i osobe iz povijesti Alke
9. predstavljanje Alke izvan Sinja
10. bratimljenje Alke i sličnih manifestacija  
(Švicarska, Barban, Sartiglia)
11. sređivanje arhiva Viteškog alkarskog društva
12. znanstvena istraživanja u europskim arhivima
13. znanstveni simpozij
14. zbornik radova znanstvenog simpozija
15. monografija o Alki
16. leksikon Sinjske alke
17. nabava novih tribina i uređenje alkarskog trkališta
18. gradnja Alkarskih dvora
19. gradnja Muzeja Alke
20. svečana proslava 300. obljetnice

## **1. DJEČJI LIKOVNI, LITERARNI, GLAZBENI I FOTO NATJEČAJI NA TEMU ALKE**

Viteško alkarsko društvo prepoznalo je koliko je bitno uključiti i najmlađe naraštaje u obilježavanje 300. Alke. Svi ti mladi Sinjani znaju mnogo o Alci, a ovim projektom ih se na poseban način uključuje u sudjelovanje obilježavanja naše velike obljetnice. Na taj način će im se pružiti prilika da pokažu svoje shvaćanje i viđenje alkarske tradicije. U skladu s tim, Viteško alkarsko društvo u suradnji s vrtićima, osnovnim i srednjim školama na području Sinja organizira kulturno-



Sudionici projekta s voditeljicama, Trilj, 7. VI. 2014.

edukacijski projekt kojim će se održati likovni, literarni, glazbeni i foto natječaji na temu Alke.

Cijela priča započinje u Alkarskim dvorima gdje će se održavati radionice. Predviđeno je predavanje o povijesti Sinja, doseljavanju iz Rame, o povijesti slike Čudotvorne Gospe Sinjske, o 1715. godini te o utvrdi Grad. Priča i obilazak su zamišljeni da budu poticaj i inspiracija mladima jer će biti riječ o manje poznatim detaljima ključnih trenutaka povijesti. Nakon toga bit će organizirana interaktivna radionica s višestruko edukativnim elementima koji će mladima biti predstavljeni na zabavan način.

Radionica je zamišljena kroz dva dijela. U prvom dijelu će se uz prezentaciju razgovarati o tome što je za njih Alka, koji su njezini ključni elementi, pritom koristeći mnoštvo arhivskih fotografija. Potom je planirana radna igra na temu malo poznatih detalja o Alci i slično. Drugi dio je rasprava, izlaganje premišljanja i njihovih ideja, ali i naših očekivanja te dogovor oko detaljnih tema za natječaje.

Ovisno o izraženim preferencijama, svaka će škola dobiti određenu temu koju će obraditi. Sudionici će izrađivati fotografije, likovne i literarne uratke, a stil je prepušten samo njihovoj umjetničkoj slobodi. S glazbenom školom će se raditi na temu glazbe koja evocira na Alku. Međutim, tu nije kraj suradnje. Planira se kontinuirano dogovaranje, susreti i radionice kroz koje će se razvijati način predstavljanja tih i novih ideja. Svi radovi će uz prigodni program biti predstavljeni javnosti u sklopu proslave 300. obljetnice. Viteško alkarsko društvo je prepoznalo veliki potencijal mlađih i njihovih ideja te planira proširivanje suradnje, a ostavlja mogućnost razvijanja dobre prakse kroz eventualno korištenje sredstava iz EU fondova.

Viteško alkarsko društvo već je ostvarilo suradnju s Kulturnim društvom Trilj i Osnovnom školom Trilj na projektu KD Trilj *Sinjska alka svjetska baština Cetinske krajine - Ususret 300. obljetnici*, kojeg je 29. siječnja 2014. odobrilo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske. Do početka rujna održano je pet predavanja, radionica i izložbi o Alki, pripremljene su promotivne majice na temu 300. obljetnice Alke, Tilurium - triljska travarica s motivom Alke i tiskani su kalendar - označivač stranica za 2015. i podmetači za čaše s motivima Alke.

## 2. ALKARSKI SUVENIRI

Dobro dizajnirani, kvalitetni i estetski prihvatljivi suveniri ne samo da oblikuju turistički imidž mesta nego uvjerljivo promoviraju i materijaliziraju segmente njegova identiteta kulturne baštine. Alkarski suveniri imali bi nekoliko važnih funkcija: *ekonomска* – potiču oblik samozapošljavanja lokalnog stanovništva; *turističка* – suveniri u službi promoviranja Sinjske alke, Grada Sinja, Cetinske krajine, Splitsko-dalmatinske županije i Republike Hrvatske; *ekološка* – suvenirske assortimente se velikim dijelom temelje na uporabi prirodnih materijala i poticanju prvenstveno lokalne proizvodnje i recikliranja; *kulturna* – prezentiranje lokalne kulturne baštine, čuvanje tradicijskih zanata, vještina i folklorne baštine od zaborava; *identitetsка* – suveniri materijaliziraju specifičnost Alke.

Viteško alkarsko društvo Sinj u svom vlasništvu ima tvrtku Alka marketing d.o.o. koja je osnovana za promidžbu Alke. Društvo je ove godine započelo s osmišljavanjem suvenira za buduću suvenirnicu u Alkarskim dvorima i budućem Alkarskom muzeju. Krenulo se ponudom od tridesetak suvenira koji su za vrijeme ovogodišnjih alkarskih svečanosti prezentirani potencijalnim kupcima i utvrđeno je da postoji velika potražnja za njima.

Alkarski suveniri su:

- Monografija o Alki (hrvatski, engleski i njemački jezik)
- zlatni i srebrni kovani novac izdan povodom 270. Alke
- zlatni i srebrni kovani novac izdan povodom 300. Alke
- privjesci (metalni, kožni i stakleni)
- lančići (metalni i kožni)
- ogrlica s alkom (metalna)
- alka u kutijici (niklana i pozlaćena)
- slika s alkom na plišu
- suveniri od kamena s motivom alke (printani i pjeskareni)

- suveniri od stakla s motivom alke
- metalna alka u prirodnoj veličini
- metalna alka na stalku
- suveniri od kristal stakla (čaša, zdjela, boca, tanjurić)
- majice (polo, obične) u raznim veličinama i bojama
- kapa šilterica
- značke (niklane, pozlaćene)
- manžet - dugmad (niklana, pozlaćena)
- igle za kravatu (niklane, pozlaćene)
- naušnice u raznim bojama
- narukvice (kožne, metalne) s alkicama
- podmetač za čašu
- zastavica
- zobnica
- dijelovi odora  
(bičve, terluci, opanci, pas, kapica, kalpak, majete, toke...)
- statua alkara
- statua alkarskoga momka



Privjesci s alkom



Metalna alka



Alka u staklu



Zastavica VAD-a

U suradnji s Kulturnim društvom Trilj, Viteško alkarsko društvo predstavilo je 23. rujna 2014. u triljskoj kinodvorani podmetače za čaše i kalendar-označivač stranica 2015. s motivima iz prošlosti i sadašnjosti Alke.

### **3. OBJAVA POŠTANSKE MARKE**

Poštanske marke, uz praktičnu, predstavljaju i kulturnu i nacionalnu vrijednost i njima se promiče nacionalna baština Republike Hrvatske. Viteško alkarsko društvo je 1985. povodom obilježavanja 270. obljetnice izdalo prigodnu poštansku marku i omotnicu sa žigom na temu Alke.

Jedan od planiranih projekata VAD-a za 300. obljetnicu je izdavanje nove poštanske marke što je podržala Hrvatska pošta koja je u svoj

program izdavanja poštanskih maraka za 2015. uvrstila projekt, ukloplivši ga u izdavački projekt "Hrvatska nematerijalna kulturna baština pod zaštitom UNESCO-a".

U tijeku su i dogovori oko izdavanja poštanske marke na temu Svetišta Čudotvorne Gospe Sinjske ili za 2015. ili u okviru serije maraka posvećenih marijanskim svetištim u Hrvatskoj.



Poštanska marka i omotnica sa žigom izdana 1985.

#### 4. IZRADA ZLATNOG I SREBRNOG KOVANOG NOVCA

Viteško alkarsko društvo je u suradnji s Narodnom bankom Jugoslavije i Splitskom bankom 1985. godine, u sklopu obilježavanja 270. Alke, izdalо 3 zlatnika i 3 srebrnjaka, autora Stipe Sikirice, akademskog kipara. Motivi su: vojvoda s pratnjom, povorka alkarskih momaka, alkar u trku, štitonoša, barjaktar s pratnjom, edek s vodičima. Prodaja tog novca omogućila je kupnju nekretnina koje umnogome olakšavaju financiranje poslovanja Viteškoga alkarskog društva.

Za 300. obljetnicu pokrenut je projekt "Zlatni i srebrni kovani novac Sinjska alka, 1715.-2015." kojeg je nositelj Hrvatska narodna banka u suradnji s Hrvatskim novčarskim zavodom i Viteškim alkarskim društvom. HNB je prema prijedlozima VAD-a za izradu idejnih rješenja te izbor autora provela pozivni natječaj. Izabrana su rješenja akademskih kipara Kuzme Kovačića (zlatnik nominale 1000 kn), Luke Petrinjaka (zlatnik nominale 20 kn) i Stjepana Divkovića (srebrnjak nominale 200 kn). Javna prezentacija novca bila je 2. kolovoza 2014. u Alkarskim dvorima u Sinju. Zlatnici i srebrnjaci dostupni su u prodaji u Hrvatskom novčarskom zavodu i Viteškom alkarskom društvu.



Zlatni i srebrni novac izdan 2014.



Zlatni i srebrni novac izdan 1985.

## 5. SURADNJA S UMJETNICIMA

Viteško alkarsko društvo pokrenulo je i projekt u kojemu će sudjelovati mlađi, hrvatskoj javnosti slabije poznati umjetnici. Tako su 8. srpnja 2014. u Sinj pristigli predvođeni Kažimirom Hrastom splitski umjetnici Luka Mimica, Dragoslav Dragičević i Vojin Hraste. Uoči blagdana Velike Gospe u Sinju je boravila i zagrebačka umjetnica Ljiljana Mihaljević. Ovoj grupi umjetnika uskoro će se pridružiti Denis

Krašković i Ivan Fiolić. U planu je sve umjetnike na jesen ove godine okupiti u Sinju, kada bi oni trebali upravi VAD-a iznijeti svoja idejna rješenja nadahnuta Alkom, a koja bi se u skoroj budućnosti mogla ostvariti u Alkarskim dvorima, a moguće je i na nekim mjestima u gradu.

## 6. ALKARSKE FILMSKE VEČERI

Viteška alka zanimljiva je filmskim snimateljima od same pojave filma. Ipak, tek ustaljivanjem kinematografskih djelatnosti na našem prostoru Alka postaje dio tada najpopularnije filmske forme – filmskih žurnala. *Zvono žurnal* i *Zora žurnal* u Kraljevini Jugoslaviji, *Hrvatska u rieči i slici* i *Hrvatski slikopisni tjednik* u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj te *Filmski pregled* i *Filmske novosti* u Socijalističkoj Federalnoj Republici Jugoslaviji često su svoje kamere okretali prema Sinju, alkarima i alkarskim igrama. Iako dio materijala nije “preživio”,



Slavlje slobode



Projekcija filmova

srećom dovoljno je raznorodnog materijala ostalo kako bi ispričalo filmsku priču najvažnijeg viteškog prežitka u nas. Da bi se to i ostvarilo, Viteško alkarsko društvo angažiralo je povjesničara filma Danie- la Rafaelića, koji od 2012. uoči Alke gostuje u Sinju s novim filmskim materijalom o Alci.

Tako je Rafaelić 25. srpnja 2012., u prepunoj dvorani Alkarskih dvo- rava, predstavio stare dokumentarne filmove *Dokumentarni zapisi o Sinjskoj alki* (1931.), *Slavlje slobode* (1942.), *Proslava 250. obljetni- ce Sinjske alke* (1965.), i snimku prvog izravnog tv prijenosa Alke iz 1967. godine. Posebno oduševljenje publike izazvalo prikazivanje 10-minutnog filma o dječojoj Alci održanoj u Vrličkoj ulici u Sinju 1965., autora legendarnog Mladena Delića. Na filmu su se prepo- znali brojni Sinjani.

Godinu dana poslije, 30. srpnja 2013., u Alkarskim dvorima uprili- čena je projekcija njemačkog filma Krvava braća, snimljenog 1934. godine. Film je u njemačkom arhivu pronašao D. Rafaelić. Sniman je u mjestima po dalmatinskoj obali i puno više na bosanskim lo- kacijama. Riječ je o klasičnoj ljubavnoj priči u središtu koje je lijepa djevojka Mara u koju se zaljubljuju braća po krvi Mirko i Bojan. Zbog ljubavi prema Mari, Mirko i Bojan postali su krvava braća te odluče ljubavni trokut rješiti trčanjem alke. Kada je Mara, koja voli Mirka, vidjela da bi Bojan mogao pobijediti Alku, istrčala je u borilište i sru- šila se, a Mirko i Bojan prekinuli su nadmetanje. Na kraju priče Mara je ostala uz Mirka, a Bojan je sa svojom pratnjom otišao put mora.

Projekt predstavljanja Alke nastavljen je i 2014. kada je 29. srpnja u Alkarskim dvorima otvorena izložbu *Trka na prstenac, Sa Sartiglia, Alka*, održano predavanje i predstavljena knjiga D. Rafaelića *Kinemato- grafija u NDH*. O izložbi, Trki na prstenac, Sartigli i Alci govorili su Josip Dukić, Jakov Žižić i Andjela Tadić, a J. Dukić je bio predstavljač knjige *Kinematografija u NDH*. Predstavljanje knjige organizirali su VAD i Kulturno društvo Trilj.

## **7. SNIMANJE IGRANO-DOKUMENTARNOG FILMA O ALCI**

*Alka* je naslov dugometražnog dokumentarno-igranog filma u produkciji Hrvatske televizije i Viteškog alkarskog društva Sinj u predviđenom trajanju od cca 80 minuta, čija je premijera predviđena za 300. obljetnicu Alke 2015. godine. Prijedlog scenarija napravili su Vladimir Brnardić, Ivica Dlesk i Krešimir Čokolić, a redatelj filma je Dražen Žarković.

Slijed filma tekao bi kroz tri radnje koje bi se u filmu međusobno prožimale: prva o povijesnim događajima vezanim uz Drugi morejski rat i opsadu Sinja 1715. godine, druga o povijesti trčanja Alke i treća o današnjoj Alci i pripremama za nju. Od tri navedene radnje, ona o povijesti Alke tekla bi linearно, dok bi druge dvije imale kulminacijski slijed. Povijesnu priču o opsadi Sinja i pobjedi nad Turcima, što je kulminacija filma, pratili bi kroz igrano-dokumentarnu formu. Usporedno bi se dogodila i kulminacija druge priče o današnjoj Alci pobjedom jednog alkara i njegovim osvajanjem Alke, a kojega bismo pratili od početka i kroz čitave pripreme.

Riječ je o povijesnom spektaklu. Dio filma kroz koji nas vode povjesničari podrazumijeva korištenje arhivskog materijala i prikaz tradicije održavanja Alke kao i vjerski fenomen štovanja Gospe Sinjske i njezine čudotvorne Slike. Treći segment filma ostaje među običnim pukom Cetinske krajine gdje upoznajemo alkare, njihove obitelji, tradicije, običaje i gdje tematiziramo sam značaj Alke za čitav kraj.

Strukturalno, film će se sastojati od sljedećih elemenata:

### **1. Godišnji ciklus slavodobitnika Alke.**

U ovom segmentu pratili bismo jednog alkara od priprema pa sve do konačne pobjede na Alci te nastojali snimiti do sada neviđene ili manje poznate prizore iz alkarske tradicije i koliko bude moguće ući u svijet jednog alkara.

### **2. Igrana konstrukcija turske opsade Sinja i povijesnih zbivanja koji su joj prethodili.**

Ovaj segment pokušali bismo uprizoriti po ugledu na *Hrvatske kraljeve*, drugi uspješni projekt HRT-a. Bitan dio ovog segmenta bila bi digitalna 3D rekonstrukcija Sinjske tvrđave, grada Sinja i Sinjske krajine iz 1715. godine, realizirana uz potporu stručnjaka iz Muzeja Cetinske krajine.

### **3. Narativni dio...**

...koji bi se sastojao od niza intervjuja sa stručnim sugovornicima koji bi govorili o fenomenu Alke iz povijesne, religijske, etnografske, sociološke te osobne perspektive.



Snimanje filma

4. Arhivski materijali u obliku fotografskih ili video materijala, također bi sačinjavali bitan dio filma.

5. Fotografsko obrazlaganje pravila alkarske igre te svih njezinih elemenata poput sudionika, opreme, oružja, vrsta i elemenata odore itd.

6. I naposljetku, dokumentarni prikaz alkarske svečanosti u kojemu bismo, uz upotrebu modernih tehnologija snimanja, pokušali ovu ceremoniju snimiti iz kutova i na način koji bi unio svježinu u viđenje ovog zaista već mnogo puta popraćenog događaja.

Svi nabrojeni elementi bit će paralelnom montažom isprepleteni u cjelinu nakon čijeg gledanja će svaki gledatelj steći potpunu sliku o fenomenu ove tristoljetne viteške vještine znane kao Sinjska alka.

## 8. SJEĆANJE NA VAŽNE DOGAĐAJE I OSOBE IZ POVIJESTI ALKE

Viteško alkarsko društvo započelo je 2012. s projektom obilježavanja važnih događaja i osoba iz povijesti Alke. Tako je 3. kolovoza 2012. postavljena spomen - ploča najtrofejnijem alkaru Nikoli Ceriniću. On je u vremenu od 1867. do 1899. dvanaest puta bio slavodobitnik, a od toga je čak četiri Alke osvojio sa sva tri pogotka *u sridu*. Da stvar bude zanimljivija, Cerinić se rodio u Splitskoj na otoku Braču 23. kolovoza 1844. godine. Kada je imao četiri godine s roditeljima iz rodnog mjesta doselio u Sinj.

Ploča je postavljena na kuću u kojoj je živjela obitelj Cerinić, a otkrila ju je ministrica kulture Andrea Zlatar Violić u pratnji predsjednika Viteškog alkarskog društva Stipe Jukića, predsjednika Časnog suda VAD-a Andrije Filipovića Grčića te sinjskog gradonačelnika Ivice Glavana.



Postavljane ploče N. Ceriniću

Tekst ploče glasi:

U OVOJ KUĆI ŽIVIO JE ALKAR I ALAJ-ČAUŠ (1867.-1899.)  
NIKOLA CERINIĆ ANTIN (SPLITSKA, 1844. - SINJ, 1910.)  
KOJI JE DVANAEST puta bio SLAVODOBITNIK SINJSKE ALKE  
U PRIGODI TRISTOTE OBLJETNICE ALKE (1715.-2015.)  
PLOČU SU 3. KOLOVOZA 2012. POSTAVILI  
VITEŠKO ALKARSKO DRUŠTVO SINJ I  
ZAKLADA "OTOK BRAČ - NEGDJE IZMEĐU MORA I ZVIJEZDA"

U planu je da se i sljedećih godina postavljanjem spomen - ploča obilježe i druge važne osobe i događaji iz alkarske prošlosti.

## 9. PREDSTAVLJANJE ALKE IZVAN SINJA

Kako bi Alka bila što dostupnija javnosti, Viteško alkarsko društvo pokrenulo je 2013. projekt izrade web stranice na hrvatskom i engleskom jeziku ([www.alka.hr](http://www.alka.hr)) i poduprlo brojne manifestacije po svjetskim metropolama, od kojih neke izdvajamo.

U palači Sponza u *Dubrovniku*, od 20. rujna do 6. listopada 2013., u sklopu informativne izložbe na kojoj je kroz fotografije prikazana hrvatska nematerijalna baština uvrštena na UNESCO-vu listu nematerijalnih dobara, bile su izložene odore alkara i alkarskoga momka. Otvaranje izložbe bilo je uvod u manifestaciju obilježavanja 10. obljetnice UNESCO-ve Konvencije o nematerijalnoj kulturnoj baštini.

Alkari i alkarski momci, članovi Upravnoga i Nadzornoga odbora te Časnoga suda su se posjetom Rami 13. listopada 2013. vratili korijenima te simbolički istakli značenje kraja odakle su naši pretci prije 300 godina doselili u Cetinsku krajinu. Srdačno su primljeni od načelnika Općine Rama-Prozor, gvardijana i frata franjevačkoga samostana na Šćitu. U sklopu posjeta nazočili su i sv. misi za sve žrtve ratova ramskoga kraja na kraju koje im je gvardijan zahvalio na dojasku i naglasio povezanost Sinja i Rame preko zajedničke zaštitnice Gospe od Milosti – Gospe Sinjske. Ispred barjaktara, dva alkara i dva alkarska momka u svečanim odorama Ramljacima se pozdravnim riječima u ime Viteškoga alkarskog društva obratio alkarski vojvoda Ante Vučić.

U zagrebačkom Etnografskom muzeju u listopadu 2013. otvorena je izložba Iris Biškupić Bašić na kojoj je putem fotografija, tekstova, filmskih i zvučnih zapisa te autentičnih predmeta predstavljeno trinaest manifestacija iz Hrvatske uvrštenih na UNESCO-vu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva, među kojima je i Sinjska alka. Izložba je kao projekt Ministarstva kulture gostovala u Splitu, Skopju, Budimpišeti, Beču, Mohaču, Lepoglavi, Varaždinu i Šangaju.

Međunarodna udruga Putevima Marka Pola organizirala je predstavljanje hrvatske nematerijalne kulturne baštine u Oriental Pearl Toweru u Šangaju u studenome 2013. godine. Iris Biškupić Bašić omogućila je posjetiteljima da se upoznaju s hrvatskom nematerijalnom kulturnom baštinom pod zaštitom UNESCO-a, a Sinjsku alklu upoznali su kroz detalje fotografija Sinjanke Bjanke Gaurine.

Na dvije lokacije, u Splitu i Hakodate Cityju u Japanu, 28. studenoga 2013. otvorena je jedinstvena izložba fotografija autora Vladimira

Alkari i uprava u Rami





Alkari u Zagrebu 2005.

Dugandžića – Dugog i Yamazakija Junichija, pod nazivom 'Moja zemlja, moj narod'. Na izložbi su prikazane fotografije snimljene na Sinjskoj alci te fotografije japanske viteške igre Yabusama.

U svrhu obilježavanja 300. obljetnice, 4. listopada 2014. u Zagrebu će se upriličiti predstavljanje Alke. Na taj način će se hrvatskoj metropoli najaviti značajna obljetnica i ova vrijedna manifestacija predstaviti građanima glavnoga grada te domaćim i stranim turistima. Cijela alkarska povorka proći će prema scenariju Vladimira Brnardića i Željka Matejčića u svečanom mimohodu ulicama Zagreba do glavnoga gradskog trga. Nositelj programa i cijele organizacije je Grad Zagreb u suradnji s Academiam Cravatica i Počasnom satnjicom Kravat pukovnije.

Postoji mogućnost da se Sinjsku alklu prigodom izložbom predstavi i u Europskom parlamentu u Bruxellesu. Dogовори су у тјеку, као и pregovori oko odlaska alkara u Rim.

## 10. BRATIMLJENJE ALKE

Suradnja sa *Société des Vieux-Grenadiers* iz Ženeve počela je 2008. kada je njihovo izaslanstvo nazočilo alkarskim svečanostima. Iste godine u mjesecu prosincu predstavnici Viteškoga alkarskog društva i Grada Sinja bili su njihovi gosti u Ženevi na svečanosti prigodom festivala l'Escalade i primanja novih članova udruge, kojom prigodom su primljeni i kod zamjenika predsjednika Vlade Kantona Ženeve. Uz proslavu koju su organizirali domaćini upriličen je i susret našega izaslanstva s predsjednikom Švicarske Konfederacije Pascalom Courchepinom, a kojom prigodom je prezentirana Alka, njezina uloga i značaj.



Članovi udruge Vieux-Grenadiers u Sinju

Predstavnici udruge Vieux-Grenadiers posjetili su nas i u mjesecu travnju 2009., a iste godine na dan 294. Čoje, švicarski grenadiri u svečanim odorama nastupili su u Sinju te Sinjanima i njihovim goštima približili dio svoje bogate povijesne tradicije. Od tada, svake godine predstavnici udruge iz Ženeve borave u Sinju i nazoče alkarskim svečanostima, čime smo ostvarili prijateljstvo koje se nastavlja razvijati kroz daljnju suradnju.

Viteško alkarsko društvo dugi niz godina razmjenom iskustava i međusobnim posjetima surađuje s *Trkom na prstenac* iz Barbana kao manifestacijom sličnoj Sinjskoj alci. Suradnja je okrunjena 3. prosinca 2010. potpisivanjem Povelje o prijateljstvu i suradnji između Grada Sinja i Općine Barban te Alke i Trke na prstenac. Povelja je potpisana u nazočnosti predsjednika Republike Hrvatske dr. IVE JOSIPOVIĆA u njegovom uredu u Zagrebu.

#### Povelja o bratimljenju s Trkom na prstenac

Grad Sinj (Šibensko-kninska županija), zastupan po gradonačelniku Želju Glavšiću, pred. i Općina Barban (Šibensko-kninska županija), zastupan po načelniku Dejanom Konsulićem, pred. i  
Viteško alkarsko društvo Sinj, zastupano po predsjedniku Štefanu Jurčiću, dr. med.; Društvo Trka na prstenac Barban, zastupane po predsjedniku Mladenom Konsulićem, dipl. inž.  
čas dajući tekstu: Usluge propisane u sklopu ovog

#### POVELJU O PRIJATELJSTVU I SURADNJI

između

Grada SINJA i Općine BARBAN

te

VITEŠKOG ALKARSKOG DRUŠTVA Sinj i Društva TRKA NA PRSTENAC Barban

I.

Grad Sinj i Općina Barban te Viteško alkarsko društvo Sinj i Društvo Trka na prstenac Barban sključuju Povelju o prijateljstvu i suradnji o sljedećim ili potičući prijateljstvo i predsjednik Slobodan  
Spiranović i vitezovima, stotinama političara i poslovnika, te preko petnaest stotina pojedincima, organizacijama i udrugama, koje su učestvovale u organizaciji i suradnji gradova, učilišta i  
univerziteta, te na najvišim dogovornošćima između i među Gradom Sinjem i Općinom Barban te jedinstvenim konjuklitičkim, vitezovskim igrama na području Republike Hrvatske, kojima je Trka na prstenac

II.

(Unapredoznaj) i ostalih ovih suradnji bit će dozvoljeno izuzetu poslasticarsku i mornarsku Gradsu Sinju i Općinu Barban te Viteškom alkarskom Društvu Sinj i Društvu Trka na prstenac  
Barban.

III.

Kopiju ove potpisivanja ove Povelje je dobitio predsjednik suradnje na gospodarstvenim, odgojno-obrazovnim, kulturnim, vještinskim, zdravstvenim i sportskim području, te članovima i  
upravama redovničkih predsjednika ILD-a potpisnicu i Udruga potpisnic. Suradnja ILD-a predstavlja je vlastita temeljna dugopodrična suradnja Udruga potpisnic, koje su potpisali  
konjuklitički, vitezovski nadmaršalstvo, jedinstveno na području hrvatske dijade, u kojima konjukički i vitezovski konjuklitički suradnji su učinili  
planom radi evi iz potpisivača Povelje uključivati i planom budućim suradnjama da evakuiraju konjuklitičko i prečekaju godinu.

IV.

U svakoj preberavanju započetku suradnje na suradnju uključujemo i razumejemo, te lantem predsjednikat Grada Sinja i Općine Barban te Viteškom alkarskom Društvu Sinj i Društvu Trka na  
prstenac Barban potpisnicu ova Povelja u isti će pravu pristup uključiti i razumeći prijateljstvo odnosa, kako suradnju tako i budiće pokončljivu.



Grad Sinj  
Gradonačelnik:  
Ivan Glavšić, pred.



Viteško alkarsko društvo  
Predsjednik:  
Štefan Jurčić, dr. med.



Općina Barban  
Općinski načelnik:  
Dejan Konsulić, pred. i



Društvo Trka na prstenac  
Predsjednik:  
Mladen Konsulić, dipl. inž.



## PROTOCOLLO DI GEMELLAGGIO

Le Società Cavalleresche dell'Alke e la Fondazione Sa Sartiglia, nella convinzione che il rafforzamento dell'amicizia e delle progettazioni tra le loro istituzioni legate dalla comune tradizione cavalleresca del gergo e dell'arco, che la prospetta nella Sartiglia di Oristano e nell'Alka di Sinj, connessa allo sviluppo di legami di amicizia tra le rispettive comunità entroterra di appartenenza;

conscienza degli obiettivi:

Le due Istituzioni congiuntamente sulla base di conoscenza e scambio di esperienza nei modi della cultura e della conservazione dell'eredità culturale dell'Alke e della Sartiglia;

Si obiettano di promuovere la cooperazione nei campi della cultura, delle arti, del turismo e dell'organizzazione dei rispettivi eventi promozionali dei propri simboli e le relazioni commerciali.

Una decisione di incoraggiare la promozione dei rispettivi paesaggi storici attraverso la realizzazione di circuiti.

Questa parrocchia Sartiglia e Oristano il 13 ottobre 2013,

in italiano e croato, in due copie originali, sono i nostri facili rappresentanti di:

Presidente della Fondazione Sa Sartiglia  
Francescom Obinom

Prof. Guido Tendas

Presidente della Fondazione Sa Sartiglia  
Domenico De Angelis

De Francesco Manno

## PROTOCOLLO DI BRATIMLJENJA

Principali obiettivi: difendere i Fratelli di Sartiglia, le cui presentazioni e manifestazioni promuovono e portano, fin dall'antichità nei Sartigliali e Oristani e nei Maestri di Sinj, a molti altri luoghi mondiali, soprattutto dopo la pubblicazione della loro libro "Sartiglia - Sartiglia", dove si racconta la storia della Sartiglia e della sua antica tradizione.

Obiettivo principale:

Conservare le antiche forme sartigiane profonda e tenacemente nel patrimonio culturale e turistico del Sartiglia Alke e Sartiglia.

Obiettivo principale: trasmettere, comprendere e conservare il patrimonio sartigliano, le sue particolari tradizioni e conoscenze storiche.

Obiettivo principale: promuovere e diffondere l'arte sartigliana soprattutto nelle manifestazioni storiche.

Obiettivo principale: promuovere e diffondere l'arte sartigliana soprattutto nelle manifestazioni storiche.

Presidente della Fondazione Sa Sartiglia  
Francescom Obinom

De Guido Tendas

Presidente della Fondazione Sa Sartiglia  
Domenico De Angelis

De Francesco Manno

## Povelja o bratimljenju sa Sartigliom

U sklopu ostvarivanja suradnje s manifestacijama sličnima Alci, izaslanstvo Viteškoga alkarskog društva Sinj u više navrata je na poziv Fundacije *Sa Sartiglia* posjetilo grad Oristano na Sardiniji i nazočilo viteškoj igri Sartiglia, staroj 549 godina. Prvi odlazak izaslanstva VAD-a u Oristano bio je u razdoblju od 9. do 13. veljače 2013., a drugi od 28. veljače do 5. ožujka 2014. godine. Prigodom drugog boravka, u kraljevskoj dvorani palače Scopoli 3. ožujka 2014. predsjednik Stipe Jukić i tajnik Društva Ivan Nasić potpisali su s gradonačelnikom Oristana i predsjednikom Fundacije *Sa Sartiglia* Guidom Tendasom te direktorom Fundacije Francescom Obinom protokol bratimljenja u nadi da će njihova međusobna suradnja doprinijeti produbljivanju prijateljskih veza između samih institucija i njihovih krajeva. Svečanom potpisivanju nazočio je i župan provincije Oristano, predsjednici cehova ratara i stolara, bubenjari i trubači, brojni gosti te Alma Moro Rugelj, Hrvatica koja živi u mjestu Sorgono na Sardiniji, a koja je dala veliki doprinos povezivanju Alke i Sartiglie.

Gosti iz Oristana boravili su u Sinju na 298. i 299. Alci. Uoči njihovog dolaska 31. srpnja 2013. u Alkarskim dvorima J. Dukić i J. Žižić održali su predavanja o odnosima Alke i Sartiglie i pripremili promidžbene filmove o Sartigli. Projekt predstavljanja Sartiglie sinjskoj publici nastavljen je i 2014., kada je 29. srpnja u Alkarskim dvorima otvorena izložba *Trka na prstenac, Sa Sartiglia, Alka*. O izložbi, Trki na prstenac, Sartigli i Alki govorili su J. Dukić, J. Žižić i Andjela Tadić.



Gađanje u zvijezdu

Pariglia - akrobatsko jahanje



## **11. SREĐIVANJE ARHIVA VITEŠKOG ALKARSKOG DRUŠTVA**

Arhivska građa Viteškog alkarskog društva nalazi se u neprimjerenim uvjetima i nije složena po pravilima arhivističke struke. Sve to onemogućava znanstvenike u njihovom istraživačkom radu, ali i upravu VAD-a u njezinom korištenju. Kako se radi o zahtjevnom i stručnom poslu, Uprava VAD-a ovlastila je don Josipa Dukića, koji je završio dvogodišnju Vatikansku školu za paleografiju, diplomatiku i arhivistiku, da to do 300. obljetnice učini. Čim se dovrši gradnja nove zgrade Alkarskih dvora, predviđeno je krenuti s nabavom arhivske opreme, nakon čega slijedi slaganje i kataloško popisavanje građe.

## **12. ZNANSTVENA ISTRAŽIVANJA U EUROPSKIM ARHIVIMA**

Upravni odbor Viteškog alkarskog društva na sjednici održanoj 18. veljače 2011. donio je Odluku o pokretanju projekta istraživanja i obrade arhivske građe iz venecijanskog, carigradskog i drugih arhiva u kojima postoji građa o Sinjskoj alci i Cetinskoj krajini. Za koordinatora projekta imenovan je don Josip Dukić koji bi trebao kontaktirati stručnjake potencijalno zainteresirane za posjet arhivima. Suradnja je ostvarena s dr. Nenadom Moačaninom, dr. Lovorkom Čoralić i dr. Markom Rimcem, čiji je boravak u Carigradu i Veneciji Viteško alkarsko društvo sufinanciralo.

Dr. *Moačanin* proveo je u Arhivu predsjedništva vlade (Basbakanlık Osmanli Arsivi) u Istanbulu pet tjedana (od 15. do 30. 6. i 18. 9. do 9. 10. 2012.). Tom prilikom pribavio je snimke većeg broja popisa i pojedinačnih dokumenata. U odabiru se rukovodio načelom stupnja dostupnosti, to jest da li građa u kopijama već stoji na raspolaganju u Hrvatskoj (pa i u Orijentalnom Institutu u Sarajevu) ili je tek treba otkriti u Turskoj. To se prije svega odnosi na porezne popise, tzv. katastarske deftere Kliškog sandžaka iz 16. st., koji su ne samo lakše dostupni, nego dijelom i objavljeni. Samo iznimno je, u dva slučaja (fond Tapu tahrir, br.284 iz 1550. teTT 861, kopije dostupne u OIS), dao kopirati stranice koje se odnose na dio Sinjske krajine 1550. i 1702. godine, zbog važnosti građe.

Prikupljena se građa u kronološkom smislu odnosi poglavito na drugu polovicu XVII., pa i na rano XVIII. stoljeće. S te strane ona može pripomoći boljem rasvjjetljavanju prilika u prijelomnom i prijelaznom razdoblju, napose kao nadopuna prologu Velikome, i epilogu Malom Morejskom ratu. U najvećem postotku građa se odnosi na vojna pitanja, manje na gospodarska, te na posjedovne odnose. Ono što bi načelno posebno zanimalo šиру javnost, a to su migracije, obi-

telji i vlastita imena, te konačno sama opsada Sinja 1715. u ovoj se građi može mjestimice iščitati tek iz rijetkih posrednih naznaka. No ipak, uz srađivanje materijala s do sada poznatim neturskim izvrima, naše će poznavanje biti potpunije.

Valja pripomenuti da je još uvijek samo manji dio fondova BOA digitaliziran te bi za potpuniju sliku valjalo poduzeti još dosta dodatnoga istraživanja. Štoviše, digitalizacija je u ponečemu čak i otežala snalaženje. Tako će se na upit preko ključnih riječi kao što je "Sinj" ili "Cetina" pojavljivati dokumenti o Senju, Sinopu, Cetinju i slično.

Dr. Čoralić istraživala je u Venecijanskom državnom arhivu (Archivio di Stato di Venezia) u ožujku 2012. godine. Istraživanje je predviđeno u nekoliko etapa. U prvoj je istraživanje usredotočeno na sinjsku bitku 1715. godine. Istražila je sljedeće arhivske fondove:

*Capi di Consiglio dei Dieci: Lettere Rettori ai Capi.* Fond sadrži spise predstavnika mletačke vlasti u dalmatinskim gradovima, upućene mletačkoj središnjici.

*Inquisitori di Stato: Dispacci diretti agli Inquisitori di Stato dai Rettori.* Fond sadrži pisma koja mletački rektori iz dalmatinskih gradova upućuju ovlaštenim povjerenicima Mletačke Republike / Inquisitori di Stato.

*Camerlengo dei Consiglio di Dieci. Raspe.* Fond sadrži istražne spise Vijeća desetorice koja se odnose na pojedine dalmatinske gradove.

Iz navedenih fondova odvojena je i snimljena građa koja se izravno odnosi na Sinj i Cetinsku krajinu.

Dr. Rimac je istraživao u Venecijanskom državnom arhivu od 4. do 9. svibnja 2014. godine. Radio je na građi koja se odnosi na Sinj i Cetinsku krajinu u razdoblju od početka Morejskog rata (1684.-1699.) do 1715. godine. Izvješće o rezultatima istraživanja uskoro bi trebalo biti završeno i predano Viteškom alkarskom društvu.

### **13. ZNANSTVENI SIMPOZIJ**

Organizatori Međunarodnog znanstvenog skupa su Franjevački samostan Gospe Sinjske, Viteško alkarsko društvo te Gradovi i općine Cetinske krajine, a suorganizatori Splitsko-dalmatinska županija, Splitsko-makarska nadbiskupija i Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja. Pokrovitelj skupa je Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Skup će se održati u Zagrebu, 12. svibnja 2015. i Sinju, 14.-16. svibnja 2015. godine.

Članovi Organizacijskog odbora skupa su mr. sc. fra Josip Grbavac, predsjednik, fra Hrvatin Gabrijel Jurišić, prof., dr. sc. don Josip Dukić, mag. pol. Jakov Žižić, dr. sc. Tonći Milošević i dr. sc. Frano Strikić. U Počasnom odboru su: Zlatko Ževrnja, splitsko-dalmatinski župan, Marin Barišić, splitsko-makarski nadbiskup, Joško Kodžoman, provincijal Franjevačke Provincije Presvetog Otkupitelja, Petar Klapež, gvardijan franjevačkog samostana Gospe Sinjske, Stipe Jukić, predsjednik Viteškog alkarskog društva, Ivica Glavan, gradonačelnik Sinja, Ivan Šipić, gradonačelnik Trilja, Ivan Čorić, gradonačelnik Vrlike, Ivan Maretić, načelnik Općine Dicmo, Dinko Bošnjak, načelnik Općine Hrvace i Branko Samardžić, načelnik Općine Otok.

U pripremi je Programska knjižica skupa na hrvatskom i engleskom jeziku, u kojoj će biti objavljeni sažetci svih predavanja.

## **14. ZBORNIK RADOVA ZNANSTVENOG SIMPOZIJA**

Prema predviđenom planu, Zbornik radova trebao bi biti tiskan i predstavljen javnosti početkom kolovoza 2015. godine. Program skupa obuhvaća 57 predavanja, a podijeljen je u tri tematske cjeline koje donosimo zajedno s popisom predavača i ponuđenim temama.

### **SINJ I CETINSKA KRAJINA**

1. Ante Birin (Zagreb), *Cetinska županija - baština Nelipčića*
2. Mladen Ančić (Zadar), *Sinj i Cetinska krajina u kasnom srednjem vijeku*
3. Kornelija Jurin Starčević (Zagreb), *Demografska slika Dalmacije i Bosne i Hercegovine u XV. i početkom XVI. stoljeća*
4. Nenad Moačanin (Zagreb), *Zagora u razdoblju osmansko-turske vlasti: prema novim spoznajama iz povijesti Sinja i Cetinske krajine*
5. Snježana Buzov (Ohio, USA), *Cetinska krajina pod turskom upravom*
6. Lovorka Čoralić (Zagreb), *Bitka za Sinj 1715. prema novootkrivenim mletačkim izvorima*
7. Josip Vrandečić (Split), *Obrana Sinja 1715. prema izvještajima Mletačke nuncijature*
8. Josip Dukić (Split), *Uloga svećenstva u obranama Sinja i naseljavanju Cetinske krajine*
9. Marko Rimac (Split), *Mletački katastri Cetinske krajine*
10. Edi Miloš (Split), *Sinj i Cetinska krajina za francuske uprave u Dalmaciji (1806.-1813.)*
11. Marko Trogrić (Split), *Sinj i njegove proslave u habsburškoj Dalmaciji (1814- 1918.)*

12. Stjepan Čosić (Split), *Sinj i Vrlika u putopisu A. A. Patona iz 1846.*
13. Ivan Bulić (Zagreb), *Sinj i Cetinska krajina u kontekstu državno-pravne preobrazbe 1918. godine*
14. Anita Librenjak (Sinj), *Arheološka istraživanja sinjske tvrđave (1998.-2013.)*
15. Andelko Akrap (Zagreb), *Demografski tokovi na prostoru Cetinske krajine od početka XIX. do početka XXI. stoljeća.*
16. Vlado Šakić (Zagreb), *Socijalni identitet stanovnika Cetinske krajine*
17. Jasna Ćurković Nimac - Marko Marinić - Stipan Tadić (Zagreb), *Dimenzije religioznosti stanovnika Cetinske krajine*

## ČUDOTVORNA GOSPA SINJSKA

1. Vicko Kapitanović (Split), *Fra Petar Filipović, Raspisanje od časne prilike Blažene Djevice Marije (1678.-1757.)*
2. Domagoj Runje (Split), *Teološka naracija povijesnih vrela opsade Sinja 1715.*
3. Marko Babić (Split), *Najstariji Običajnik crkve Čudotvorne Gospe Sinjske iz 1752.*
4. Ante Mateljan (Split), *Čudotvornost Ramske - Sinjske Gospe*
5. Hrvoje Relja (Split), *Majka od milosti - Posrednica svih milosti. Teološki uvidi*
6. Ante Vučković (Split), *Simbolička preobrazba rata u igru i kult*
7. Darka Bilić (Split), *Nacrti samostana i crkve Gospe Sinjske*
8. Milko Brković (Zadar), *Bule i povelje sačuvane u arhivu samostana Gospe Sinjske*
9. Miroslav Akmadža (Zagreb), *Gospa Sinjska i Alka u komunističkom razdoblju*
10. Hana Breko Kustura (Zagreb), "Na čast i slavu Gospi Sinjskoj...": *Kantuali fra Petra Kneževića. Nove spoznaje*
11. Dušan Moro (Split), *Teološke i mariološke rasprave u vrijeme fra Ivana Markovića (1860.-1910.)*
12. Mile Mamić (Zagreb), *Hrvatska mariološka terminologija*
13. Gabrijel Hrvatin Jurišić (Sinj), *Mučenici i Božji ugodnici Sinja i Cetinske krajine*
14. Petar Lubina (Split), *Crkve i kapele Gospe Sinjske u domovini i inozemstvu*
15. Radoslav Tomić (Split), *Umetnička oprema crkve i samostana Gospe Sinjske tijekom XVIII. stoljeća (oltari, slike, štukatura)*
16. Ivan Bošković (Split), *Gospa Sinjska i Alka u književnosti*
17. Stipica Grgat (Split), *Skladatelji u čast Gospi Sinjskoj*
18. Stipan Trogrlić (Rijeka), *Historiografski rad fra Josipa Solde o Gospi Sinjskoj*

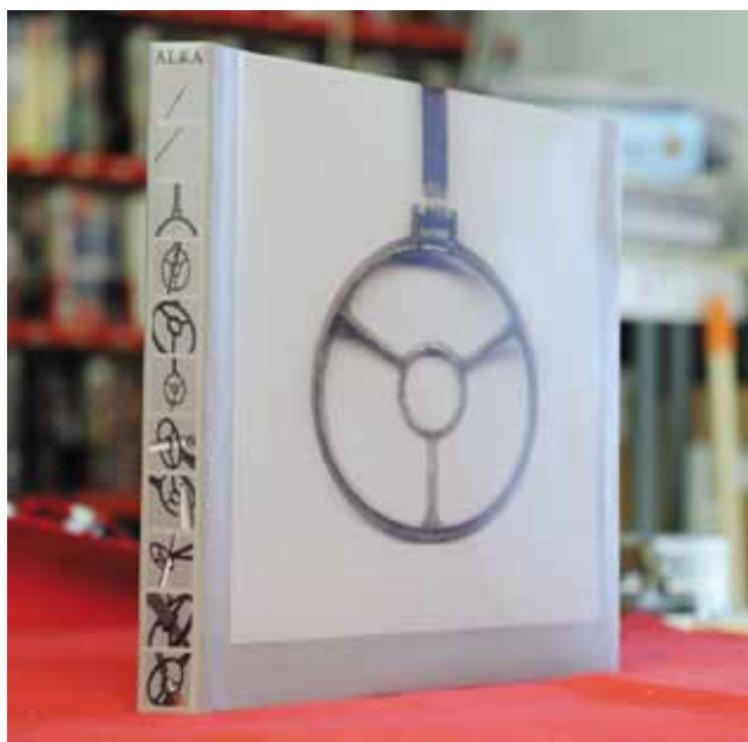
19. Blaž Toplak (Sinj), *Glasila svetišta Gospe Sinjske*
20. Šimun Bilokapić (Split), *Stalnost obitelji u svijetu koji se mijenja*

## SINJSKA ALKA

1. Francesco Obino (Oristano, Italija), *Sartiglia i Alka*
2. Joško Belamarić (Split), *Je li današnja Alka ista kopljoigra koja se izvodila u XVIII. stoljeću?*
3. Ivan Kozlica (Zagreb), *Alka i ratovi XX. stoljeća*
4. Boris Stamenić (Zagreb), *250. Sinjska alka*
5. Željko Radić (Split), *Alkarski statuti*
6. Aleksandar Jakir (Split), *Alkarski govor (1990.-2014.)*
7. Dinka Djeldum (Split), *Alkarska nošnja*
8. Mario Braun (Zagreb), *Restauracija alkarskih odora i opreme*
9. Zvonimir Jakobović (Zagreb), *Sinjska alka i njezine izmjere*
10. Stipe Jukić - Ante Kuzmanić (Sinj, Split), *Alkarski dvori*
11. Ante Milošević (Sinj), *Simboličke slike Sinjske alke*
12. Lidija Bajuk (Zagreb), *Od cvijeta do koplja*
13. Danijel Rafaelić (Zagreb), *Sinjska alka i film*
14. Milan Bešlić (Zagreb), *Alka u suvremenoj umjetnosti*
15. Tonko Maroević (Zagreb), *Najranija književna svjedočanstva o Sinjskoj alki*
16. Igor Šipić (Split), *Doprinos Šime Jurića proučavanju Alke*
17. Marina Perić Kaselj (Zagreb), *Iseljenički tisak o Alki*
18. Ana-Marija Vukušić (Zagreb), *Alka i UNESCO: nematerijalnost, reprezentativnost, čovječanstvo?*
19. Jakov Žižić (Zagreb), *Modernizacija Alke. Povijesni pregled i perspektive*
20. Smiljana Pivčević (Split), *Alka kao turistički resurs*
21. Božo Skoko, Zagreb, *Mogućnosti i načini brendiranja grada Sinja te uloga Gospe Sinjske i Sinjske alke, kao simbola grada, u tom procesu*

## 15. MONOGRAFIJA O ALKI

Viteško alkarsko društvo objavilo je dvije monografije o Sinjskoj alci. Prva, *Sinjska alka*, objavljena je 1987. kao zajedničko izdanje Jugoslovenske revije Beograd i Viteškoga alkarskog društva. Tiskana je na hrvatskom i engleskom jeziku. Drugu monografiju pod naslovom *Alka*, Viteško alkarsko društvo objavilo je 2001. na hrvatskom, engleskom i njemačkom jeziku. VAD radi na pripremi nove monografije u kojoj će biti uključena 300. Alka.



Monografija iz 2001.

## 16. LEKSIKON SINJSKE ALKE

*Leksikon Sinjske alke* izdat će se u suradnji s Maticom hrvatskom Zagreb. U proteklom razdoblju formiran je uređivački odbor koji je angažirao niz stručnih suradnika koji intenzivno rade na obradi jedinica. Do kraja 2014. trebala bi se dovršiti konačnu verziju leksikona koji bi bio izdan uoči 300. Alke.

Tijekom proteklih godina raspravljan je Abecedarij za izradu Leksikona na temelju radne verzije Marka Grčića i Ivana Dalbella te odrabane jedinice (teme) koje su selektirali urednici tematskih područja i utvrđena načela po kojima će se obrađivati pojedine jedinice. Građa će se obrađivati po istim načelima kojima se koristi Enciklopedija Matice hrvatske, po čemu je ovaj Leksikon, kao i Matična Enciklopedija, "skup informacija i činjenica koje su (bitne) za razumijevanje nastanka, razvoja, položaja i značenja" Alke.

Informacije i činjenice o Alci uključuju, među ostalim, ove bitne tematske cjeline: povijest Sinja i Cetinske krajine (od Kandijskoga rata i doseljenja do naših dana), povijest Alke (na osnovi dokumenata), svezu Alke i svetišta Gospe Sinjske, ustroj Alke i alkarskih svečanosti (na osnovi akata, statuta, protokola...), infrastrukture za Alku (dvor, konji, oružje, oprema, loža, ceremonija, arhiva, dokumenti...), sudionici Alke (Viteško alkarsko društvo, alkari, vojvode, alajčauši, alkarski momci...), izvedbe/igre Alke (rituali, povorka, Bara, Čoja, Alka...). Urednici tematskih cjelina i obrađivači pojedinih jedinica

imaju punu stvaralačku slobodu, ali se očekuje da u obrađenoj jedinici daju optimalan fond obavijesti o tome što ta jedinica znači za cjelinu Alke. Obradom svih jedinica želi se postići sustavno i sređeno znanje o Alci, što i jest prva namjera ovoga Leksikona.

Leksikon će imati (formalno) jedinstven izvedbeni okvir, bit će oblikovan standardnim hrvatskim jezikom – uz uporabu svih lokalizama/dijalektizma koje propisuje Statut (i običajno pravo). Izvorni citati, citatnost i parafraze općenito, popis literature i kratice, oblikovat će se po istom načelu.

## 17. NABAVA NOVIH TRIBINA I UREĐENJE TRKALIŠTA

Alka se održava samo u Sinju i samo na stazi zvanoj Alkarsko trkalište, koja se nalazi na staroj cesti Sinj - Split, na prostoru od Velikog mosta (preko Gorućice), odnosno od spomenika alkaru, prema staroj funtani (česmi) - Petrovcu, kako bijaše izabrano još prilikom osnutka Alke. (*Navod iz Statuta VAD-a.*) Duzina trkališta, na dijelu odakle alkar otpočinje trku i gdje završava, iznosi oko 300 m. Širina trkališta je najmanje 5 m. S obje strane trkališta nalazi se čvrsta ograda visine oko 1 m, a iza ograde su tribine (palke) za gledatelje. (*Navod iz Statuta VAD-a.*)

Davno prije gledalište se postavljalo od drvene građe, a 1971. godine izrađene su željezne tribine s drvenim sjedištima i gazištima. Koriste se 40 godina i jako su oštećene, a kapacitet im je 4000 mjesta, što je



Alkarsko trkalište

jako malo s obzirom na sve veću zainteresiranost domaćih i stranih turista. Već nekoliko godina nadzorni inženjer upozorava na nedovoljnu sigurnost konstrukcije. Stoga je krajnje vrijeme za nabavku novih tribina pa je Viteško alkarsko društvo to postavilo za cilj do svoje velike obljetnice 2015. godine. Pripremni poslovi su završeni; izabran je projektant, izrađeno idejno rješenje i proveden natječaj; a u izradi je projekt za dobivanje finansijskih sredstava (radi se o investiciji cca 8 000 000,00 kuna) iz predpristupnih fondova Europske unije. Želja nam je usklađivanje gledališta sa Zakonom o javnim skupovima, povećanje broja sjedećih mjesta, jednostavnost montaže i demontaže, jednostavnije skladištenje, prilagodba svečane i vojvodine lože s novim zahtjevima VAD-a, mogućnost nadogradnje kod promjene okolnih objekata, mogućnost pretežnog punjenja tribina sa stražnje strane te prilagodba novim uvjetima i tehnologijama snimanja i prijenosa Alke.

## **18. ALKARSKI DVORI**

Viteško alkarsko društvo Sinj je sredinom ožujka 2007. na prostoru staroga Mletačkog kvartira u Sinju, koji datira iz 1712., počelo s izgradnjom Alkarskih dvora - Muzeja Alke. Idejnim programom i arhitektonskim projektom utvrđeno je da se na tom prostoru izgradi poslovno muzejski prostor sa svim sadržajima za smještaj alkarske opreme, odore i oružja, a Društvo posjeduje i niz drugih predmeta koje će izložiti u budućim Dvorima, kao sedamdesetak likovnih djela (skulptura, slika na temu Alke), numizmatičku zbirku, stare razglednice i slično.

Ideja o izgradnji Alkarskih dvora puno je starija od pisanih tragova koji su arhivirani u Viteškom alkarskom društvu i sežu u kraj 19. stoljeća. Prve veće aktivnosti nalazimo u spisima iz 1927. godine kada Uprava Društva pokušava osigurati sredstva za gradnju Alkarskih dvora na utvrdi Kamičak. Preko kipara Ivana Meštrovića angažira poznatog austrijskog arhitekta inž. Vinka Glanza koji je osmislio idejni projekt. Bilo je i prijedloga da se Dvori smjeste u Palaciu - današnji Muzej Cetinske krajine. Godine 1954. ponovno se aktivnije radi na tom projektu. Ta ideja kao i nove koje su se poslije rađale, nisu bile izrealizirane zbog jedne osnovne stvari: nedostatka finansijskih sredstava. Uprava Viteškog alkarskog društva 1980. u suradnji s prof. Ivom Maroevićem iz Restauratorskoga zavoda Hrvatske i inž. Duškom Dropulićem iz ondašnjega Republičkog SIZ-a za kulturu, osniva odbor i ponovno pokreće inicijativu o gradnji Dvora, s nekoliko prijedloga za lokaciju. Godine 1988. pokrenut je postupak dobivanja

gornjega dijela kompleksa Kvartiri, a Ante Milas, dipl. inž. arh. napravio je program. Godine 1992. projektni program je prezentiran prvom predsjedniku Republike Hrvatske i počasnom alkarskom vojvodi dr. Franji Tuđmanu koji je predložio da Alkarski dvori zauzimaju cijeli kompleks. Godine 1993. Viteško alkarsko društvo stupa u posjed gornjega dijela, a odlukom Vlade Republike Hrvatske 2004. cje-lokupni kompleks Kvartira dolazi u vlasništvo Društva. Godine 1999. započinju dinamični istraživački radovi od strane Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture iz Splita, te aktivnosti vezane uz dobivanje potrebnih dozvola. Godine 2001. raspisuje se javno nadmetanje za idejno rješenje Alkarskih dvora - Muzeja Alke na predjelu Kvartiri. Kao najbolji se odabire rad Građevinskog fakulteta Sveučilišta u Splitu, Ante Kuzmanića dipl. inž. arh., te se sklapa ugovor o izradi projektne dokumentacije.

Tadašnji predsjednik Vlade Republike Hrvatske dr. Ivo Sanader krajem 2006. podržava projekt i Vlada donosi odluku u većem dijelu financirati izgradnju Alkarskih dvora. Nakon što je osigurana sva potrebna dokumentacija, raspisana su javna nadmetanja i od prispjelih ponuda za izvođača radova izabrana je tvrtka Alkom d.o.o. Split, a za vršenje nadzora nad izgradnjom tvrtka Konzalting d.o.o. Zagreb.

Na prigodnoj svečanosti, 18. ožujka 2007., uz nazočnost velikoga broja državnih i vojnih dužnosnika, te crkvenih velikodostojnika, tadašnji premijer Sanader položio je kamen temeljac za izgradnju ovoga vrijednog objekta.



Alkarski dvori

Ukupna vrijednost izgradnje je oko 62 000 000,00 kn. Prepozna-jući veliku važnost ovoga projekta, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske financirala je izgradnju iznosom od oko 24 000 000,00 kn, Splitsko-dalmatinska županija s oko 6 000 000,00 kn, Grad Sinj s oko 9 000 000,00 kn, a ostala sredstva u iznosu od oko 23 000 000,00 kn osiguralo je Viteško alkarsko društvo.

Ukupna površina Alkarskih dvora je 5 040,59 m<sup>2</sup>, od čega će 3 447,09 m<sup>2</sup> biti u funkciji muzeja i izložbenog dijela te za potrebe ureda Društva, depoe, radionice i sl., a 1 593,50 m<sup>2</sup> za komercijalne svrhe (kako bi se od najmoprimaca moglo financirati održavanje objekta).

Alkarski dvori će omogućiti posjetiteljima da osjete ljepotu i značaj Sinjske alke za hrvatsku povijesnu i kulturnu baštinu te njezin doprinos bogatstvu mozaika svjetske baštine. Njihova izgradnja spada među najvažnije i najteže zadaće u programu obnove kulturnih objekata u Republici Hrvatskoj jer se zapravo radi o zahtjevnoj dogradnji i rekonstrukciji uz aktivan nadzor stručnjaka.

## 19. MUZEJ SINJSKE ALKE

Viteško alkarsko društvo krajem mjeseca lipnja 2012. osnovalo je Muzej Sinjske alke kao svoju ustrojbenu jedinicu. Nakon što je Hrvatsko muzejsko vijeće prihvatio muzeološke koncepcije stavnoga postava Muzeja Sinjske alke, autora dr. sc. Joška Belamarića i dr. sc. Ante Miloševića, 15. svibnja 2013. otvoren je pozivni natječaj za idejno rješenje postava na koji su pozvane Vanja Ilić, d.i.a. i Nikolina Jelavić Mitrović, dipl. dizajnerica. Formirano je stručno povjerenstvo za izbor koje je nakon prezentacije 28. lipnja 2013. predložilo Upravnom odboru Viteškoga alkarskog društva da doneše odluku o prihvaćanju idejnoga rješenja postava Muzeja Sinjske alke autorice Nikoline Jelavić Mitrović, što je učinjeno 5. srpnja 2013. godine. U pripremi je izvedbeno rješenje. Investiciju vodi Viteško alkarsko društvo uz potporu Ministarstva kulture, Splitsko-dalmatinske županije i Grada Sinja u dogovorenim omjerima od 25, 50, 10 i 15%.

Muzej će biti koncipiran prema *Pravilniku o stručnim i tehničkim standardima za određivanje vrste muzeja, za njihov rad te za smještaj muzejske građe i muzejske dokumentacije*. Organizirat će se u okviru Alkarskih dvora s ciljem prikupljanja, čuvanja, proučavanja i izlaganja sačuvane alkarske nošnje i opreme, dokumentacije i pisanih tragova o prošlosti i sadašnjosti ove viteške igre, trodimenzionalnih i ostalih predmeta, umjetničkih djela ili dokumenata koji su pratili trčanje alke, a koji su nastajali kao njezina posljedica ili svjedoče o

njezinoj povijesti. Stalni postav muzejskih zbirki koje Viteško alkarsko društvo posjeduje oblikovat će se u autentičnom povijesnom prostoru, izvrsno uređenom za istinski skrupulozno muzejsko izlaganje spomenute građe, u prostor koji je uz to idealno dimenzioniran s obzirom na veličinu zbirke.

Pored stalnog postava Muzej će u prizemlju sjevernog krila prezentirati i značajne dijelove izvorne arhitektonske strukture mletačkog kvartira ("vršnjaka" samoga viteškog natjecanja) i imati zasebnu dvoranu za organizaciju povremenih tematskih izložbi, predavanja i video programa u funkciji interpretacije i dopune stalnog postava.

U koncepciji stalnoga postava Muzeja Sinjske alke predviđena je jednostavna i posve jasna prezentacijska linija, odnosno linearни tok posjetitelja. Muzejski info-sustav i aktivnost muzejskog uvođenja sadržavat će, osim informacija o temama stalnog postava muzeja, također i sve relevantne informacije o cijelovitom spomeničkom kompleksu mletačkih kvartira, kao i informacije o arheološkim nalazima i njihovoj prezentaciji unutar spomeničkog kompleksa. Konceptacija novoga stalnog postava muzeja temelji se na kombinaciji klasičnih i multimedijalnih tehnika prezentacije muzeoloških tema. Prema tome će se uz klasični postav izvornoga muzejskog predmeta koristiti i suvremene metode njegovoga aktiviranja – kako je to danas već uvriježeno u hrvatskoj muzeološkoj praksi – bilo likovnim ili informacijskim dodacima, kao što su rekonstrukcije, kompjutorske animacije, modeli, inscenacije, zvukovne ili glazbene kulise i slično.

Otvaranjem Muzeja Sinjske alke pravila odvijanja ove drevne viteške igre bit će elokventno prezentirana tijekom čitave godine. Osnovna misao projekta novih Alkarskih dvora u starom mletačkom kvartiru i stalne izložbe u Muzeju Sinjske alke, svodi se na želju da čitav sklop bude 365 dana u godini potpuno otvoren javnosti, namjernicima, ekskurzijama i samim Sinjanima. Tako će u ozračju slavlja trećega stoljeća postojanja 2015. godine, Viteško alkarsko društvo i muzejski fundus starih alkarskih odora i opreme naći mjesto pod primjerenim krovom i u prestižno uređenom ambijentu.

## **20. SVEČANA PROSLAVA 300. OBLJETNICE**

Kako i dolikuje, proslava 300. obljetnice čudesne obrane Sinja i Alke bit će okrunjena svečanom akademijom u kojoj će sudjelovati brojni umjetnici. Program je u pripremi. Akademija bi trebala biti iskrena zahvala svima onima koji su u prošlosti čuvali Alku i alkarsku tradiciju, koji to sada čine, i nadasve Nebeskoj Majci, Čudotvornoj Gospi Sinjskoj koja nad svima nama majčinski bdije.

### ISPLETENOST KAKVA RIJETKA

Igor Šipić

Sred urama zemlja ramska

Niz obraze trava krenula

Trava, zeleni to Ona

Al' ne plače

Ne plače to Ona

Drži vodu konoplja

Isplettenost kakva rijetka

Majka Božja Djevica Sinjska

## KORIŠTENA LITERATURA:

- BAUČIĆ, Ivo, *Cetina. Razvoj reljefa i cirkulacije vode u kršu*, Zagreb, 1967.
- BORKOVIĆ, Velimir, *Cetina*, Sinj, 2011.
- CORNARO, Flaminio, *Notizie storiche delle apparizioni e delle imagini più celebri di Maria Vergine Santissima nella città e nel dominio di Venezia*, Venezia, 1761.
- FARLATI, Daniel, *Illyricum Sacrum*, I, Venetiis, 1751-1819.
- JURIĆ, Šime, *Dokumenti i književna građa o Alki*, Split, 1988.
- LJUBIČIĆ, Boris (ur.), *Alka*, Sinj, 2911.
- MARKOVIĆ, Ivan, *Sinj i njegovo slavlje*, Zagreb, 1898.
- MILOŠEVIĆ, Ante, *Arheološka topografija Cetine*, Split, 1998.
- MILOŠEVIĆ, Ante, *Sinj i Cetina u starohrvatsko doba*, Split, 1996.
- PELIDIJA, Enes, *Pokušaj osvajanja Sinja od strane osmanske vojske 1715. godine*, u: *Sinj i Cetinska krajina za vrijeme osmanlijske vlasti*, Zbornik Cetinske krajine, 4, Sinj, 1989, str. 167-176.
- SOLDO, Josip, *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*, knj. I., Sinj, 1995.
- SOLDO, Josip, *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*, knj. II., Sinj, 1997.
- SOLDO, Josip - ŠETKA, Jeronim (ur.), *Sinjska spomenica*, Sinj, 1965.
- ŠPILJEVIĆ, Miša (ur.), *Sinjska alka*, Beograd, 1987.
- TOPIĆ, Miroslava (ur.), *Arheološka zbirka Franjevačkog samostana u Sinju*, Sinj, 2008.
- VRGOČ, Martin, *Pregled povijesti grada Sinja*, Sinj, 2009.
- VUKUŠIĆ, Ana Marija, *U sridu: sjećanje, pamćenje i život Alke*, Zagreb, 2013.